

Nākamā versija

Latvijas zinātnieki rada unikālus preparātus ar augstu eksporta potenciālu, tomēr šo izgudrojumu attīstības ceļš ir gana ērkšķains. Arī mīldronāta «jaunajai versijai» ir visas iespējas kļūt par Latvijas preparātu numur viens, ja vien tas tiks pienācīgi attīstīts, saka Latvijas Organiskās sintēzes institūta vadītājs Ivars Kalviņš.

Būs jaunais mildronāts

Par Latvijas preparātu numur viens klūs jaunais mildronāts, ja vien tas tiks pienācīgi attīstīts

Tā intervijā DB saka Latvijas Organiskās sintēzes institūta Zinātniskās padomes priekšsēdētājs, Latvijas Zinātņu akadēmijas iestādes loceklis, profesors, viens no mildronāta izgudrotājiem Ivars Kalviņš. Viņš norāda, ka jaunajam medikamentam jau ir Organiskās sintēzes institūta izstrādne un patents. Radīta jauna molekula, kura būs daudz aktīvāka un ātrdarbīga.

Ar ko jūs saistāt mildronāta iekļaušanu pasaules antidopinga aģentūrā (WADA) aizliegtu vielu sarakstā? Nav tās pirmsāms gads, kad sportisti lieto mildronātu?

Trīsdesmit divus gadus produkti ir tīruši un Mildronātu lieto viisi, kam tas ir vajadzīgs, kas to zina, kam to ir ieicējis ārst, vai kas par to ir laišķi — arī sportisti. Mildronāts 1984. gadā ir reģistrēts Padomju savienībā un ijomprāt izplātīts bijušajā PSRS teritorijā. Kaut gan to rāzo un droši vien arī lietot Ķīnā, Indijā un vēl citās valstis. Redziet, sports — tas ir daudzu militāru bizness. Vēl lielākais tas ir, ja pieskaista reklāmu un produktu virzību tīruši. Pēdēja liela politiskās situācijas un aukstā kara atīstības dēļ starp Krieviju un Rietumiem notiek cīņas izrādīt visas iespējamās antipāspāles bijušajā Padomju savienībā, nemit vērā to, kā tās mantinieci e Krievija.

Jūs saistījāt vēršānos pret mildronātu ar sportu. Varbūt ir konkurencējoši preparāti farmācijas jomā?

Mildronāts ir vienīgais preparāts savā klasē pasaulei un vienīgais 32 daļai neko labāku nav uztaisījis. Cita lieta, kā patiecoties konkurentam mākai un manai mulķībai, jo, kad biju jauns un zājis, es nezināju, ka biznesā nav brāju, bet ir tikai haizivis un zītījus, ko apēd, ūdens šī vielas nav ne Eiropā, ne ASV. Mēs padomju laikā vienai Rietumu kompānijai par lētu naudu, ko viņi turklāt nesamaksāja, pārdevām tiesības mildronātu attīstīt pārējai pasaulei. Viņi nopirkā šīs tiesības, novalīkās vairākus gadus it kā pētītiešiem un pēc tam pašiņoja, ka viņiem pasīrem preparam tājā klasē, un viņi mūs nelaižās tīrgū. Labākais veids, kā pretinieku izsīt no ierindas, ir nopirk viņu. Tāpēc arī šīs zāles Rietumos.

Vai WADA lēmums atstās ie-spaidu uz Latviju, kā tas ie-tekmēs mildronātu kā zāles?

Mēs nevarām ieblest pret WADA formулējumu, ka mildronāts — tas ir vielmaiņas konektors. Kāds ir rezultāts? To esam labi pārbaudījuši, jo sirds slimniekiem tam ir atļauts jau vairāk nekā trīsdesmit gadus un tiek ļoti plaši lietots. Tas ir viens no populārākajiem medikamentiem sirds un asinsvadu jomā, kas ir tīrgū bijušas Padomju savienības teritorijā. Tākai tāpēc, ka tas ir drošs un efektīvs, ja produkts ir trīsdesmit gadus tīrgū, tad tā farmācīgība ir lieliska. Jūs zināt visu par iespējamām blakusparādībām, jo zales ir lie-tojusi miljoni.

Mildronātu skandāla rezultātā rāisīs runas, ka arī valdībai vajadzētu palīdzēt labāko Latvijas produktu virzībā pasaules tīrgū. Ko valdība līdz šim ir darījusi sājā jomā?

Valdība turas tālu pirms no tā, lai kaut kā palīdzētu savas valsts rūpniecībai. Vienīgais, kas valdību interesē, ir iekāsēt nodoklis. Valdībai ir vienlaikā, kā jūtas rāzotāja, kādas vijam problēmas var būt vijam atvegliet dzīvi. Nē, gluži pretejā! Valdību interesē, kā vēl priekšnodokļa veidā iekāsēt no vija naudu. Dīmēžāls tās pats attīcas uz zinātņi. Valsts budžeta asīgnējumi zinātnei atiebāca pēri IKP gadu no gada krītās. Nebūsim naīni, zinātnei viena pati nevienu ekonomikas vai jebkuru citu problemu atrisināt nevar. Bet nevienu problēmu nav atrisināma bez zinātnes. Savukārt muļi valstis ierēdīti uzskata, ka zinātnei kādi nedod, tas ir tikai izdevumu pos-tenis. Taču zinātne ir saistīta ar iegūtību. Nevar dzīļojums ieviest modernās tehnoloģijas, jo to iemītēji tās nespēj apgūt. Sodien Latvija dzīngū vienreizēji iet stājoties pirms soljem. Augstakās izglītības finansējums šogad ir 35% no 2008.gada līmeņa. Trīsdesmit pieci procenti «no» nevis «minus» trīsdesmit pieci procenti. Zinātnei finansējums formāli būsot 6,7% no šī līmeņa. Bet izskatās, ka būs mazāk.

Tas izklausās pēc mērķtiecīgas augstākās izglītības finansējuma izmaksas Latvijā?

Tā ir ilūzija, ka zinātnei Latvijā var finansēt riska kapitāla fondu. Tie to tiešām dara, bet tikai liešķas ekonomikās, saka Latvijas Organiskās sintēzes institūta Zinātniskās padomes priekšsēdētājs Ivars Kalviņš

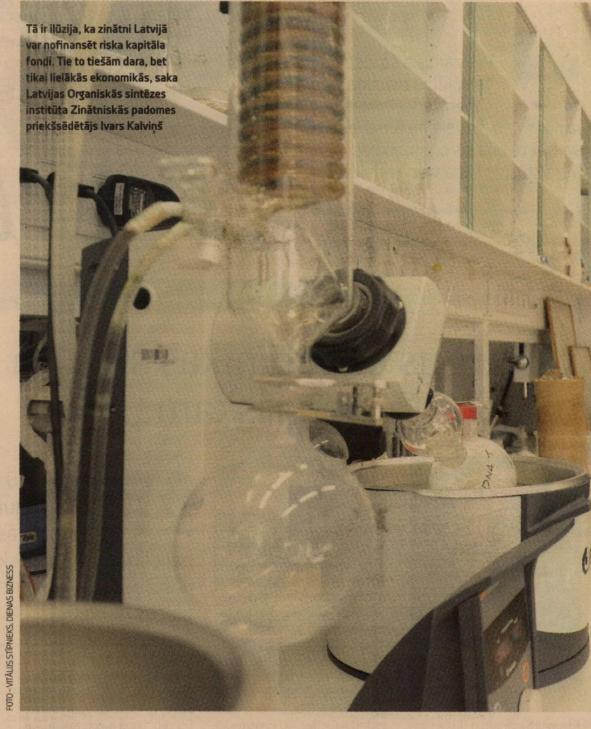

FOTO: VALĒRS PRĀSIS, DEJĀS BĒKES

Zviedrijā riska kapitāla fonda apvienojas ar fonda no citām valstīm, lai finansētu projek-tus. Kad mums notika belinostat izstrāde, divas Lieberbātījas kompānijas ar vienu Dāni-jas kompāniju izveidoja jaunu kompāniju, kura pārpēja mūsu izstrādnu virzīja tālāk. Turkālā, ja es dzivoju Zviedrijā un aizēju pie AstraZeneca, tur tādāt pastāv profesora privi-leģija. Respektīvi, viss, kas ir radīts manā vadībā un ja esmu tādās vadošās pozīcijās, pierādā. Un kur ir Zviedrijā? Pirmajā vietā in-o-vācijas liemēni Eiropā. Mums sakā — pasargā— dienes, izgudro-tās tāk strādā valsts institūtā, viņš ar privātu biznesu nodar-bosis? Tas ir «interēsu konflikts» — uz KNAB prom! Lat-vijā ir uztasīta tāda sistēma, lai nekas nesanāktu, lai zinātnei-kiem nebūtu motivācijas neko darīt. Jo, tikko taisīsi start up, mēģināsi attīstīt biznesu, tājēt prom no institūta.

Ne Zviedrijā, ne ASV nekā zinātnei jābeidz žēloties un jādodas pie privātajiem investoriem, riska kapitāliem un jādibinā start up?

Cik mums Latvija ir riska kapitāla fondu cik liels ir vienu kopējais pieejamais finansējums? Ja jūs no idejas prieķišķino pētījumu posmā grībat tālāk klinisko pētījumu kandidātām, jums ir vaja-dzīgi, minimums, tālāk pieci miljoni. Uz jūs nezinām, kāds būs pa-nākums. Tālāk atkarībā no preparātu grupas — tās simti piecdesmit tūkstoši līdz diviem miljoniem. Ja es tagad aizietu pie kāda riska kapitāla fonda un teiku — iedod man kādus piecius miljonus uz sešiem ga-diem, tad varbūt tev kaut kas tiks? Riska kapitālists, vis-drīzāk, teiks — mēs pēc trīs gadiem grībam kāpt arā no šī biznesa. Ja jūs pēc trijām gadiem neatiesīset man iespējīgi šo te-pārdot četrus reizes dārgāk, tad mūs jūsu projekts neinteresēs. Tā ir ilūzija, ka zinātnei Latvijā var finansēt riska kapitāla fondu. Tie to tiešām dara, bet tikai liešķas ekonomikās. Pat

Latvijā ir vismaz tādi valsti mērogā lieli uz-

nēnumi kā Olainfarm un Grindex. Ko viņi var darīt zinātnei attīstības labā?

Ja pareiķinām, kāda ir viju pelpa, tu nārē kādi padmīt miljoni gadā labākajos gados. Uzņēmumam pašam ir jaattīstības. Cik gan viņš var ieguldīt? Farmācijas zinātne nozīmē, ka vienā projekta kurš var no-brukt, jums ir ļaigulda daudzi miljoni. Ja pretēi vārsi arī vālēni tūlti nobrīgti visu nodokļus, kādēj lai kāds mē-gātu ieguldīt? Tādātā situācijā. Lat-

VIEDOKLIS

Pieaugums būs neliels

Salvis Lapins, AS Olainfarm
valdes loceklis

„Kopš AS Olainfarm ražo meldoniju, mēs neesam saņēmuši nevienu ziņojumu par to, ka tā lietošanas laikā sportistiem būtu novērotas kādas nevēlamos reakcijas. Nemot vērā, ka lielākajā daļā gadījumu lēmumu par meldonija lietošanu pieņem ārsts, balstoties uz pacienta veselības izvērtējumu, mēs negaidām būtisku pārdošanas pieaugumu. Tas būs, bet neliels. Nebūs tā, ka pārdošana dubultēs vai trikāršosies.»

„Zinātnie ir saistīti ar izglītību. Nevar džungloši ieviest modernās tehnoloģijas, jo to iemītnieki tās nespēj apgūt. Šodien Latvija džungļu virzienā iet līdz straujiem soljiem.

vijas Organiskās sintēzes institūts lūdzās: miljā valsts, jauniet mums izmantot reģionālos fondus, mēs piesaistīsim kādu ražotāju – Olainfarm vai Grindex, vai abus kopā – un uztarsām ražotni, kurā mēs varam izstrādāt tehnoloģijas, kas vajadzīgas šim firmām. Ziemeļvalstu ministru padomes sekretariāta eksperti atzīst, ka Latvijas Organiskās sintēzes institūts ir starp pasaules līderiem savā jomā, kas ir medicīnas ķīmija un zāļu ražīšana. Ikgadējais biotech produkcijas eksports no Īrijas (un šajā nozarē kopā strādā ap 40 000 cilvēku) ir 55 miljardi euro. Latvijai būtu jāiet šāds ceļš. Taču mums to neļauj. Mūsu valdībai tas ir kā pīlei ūdens. Pateiks, ka Kalvīja pārspīle un nemaz tik trakti nav. Gan jau kāds te Latvijā vēl paliks, ne jau visi zinātnieki aizbēgs. Jaunie gan jau izaugus, bet no vecajiem smiltis tik birst, un izglītības līmenis krītas, tāds būs valdības stāsts. Bet, ja tu par 65% samazini finansējumu tam, kas māca jauno pauaudzi, ko gan tu gaidi, valdība? Ka pa 65% uzlabosies kvalitāte? Jāsagaida 65% kritums, vai ne? Arī 2008. gadā taču nebija ne kāds fantastisks zinātnies finansējums Latvijā, vai ne? Mums ir pats zemākais finansējums visiņu zinātnieku Eiropā, nu, varbūt Rumānijā ir zemāks, piedodiet.

Pašlaik Latvijā attīstās vēl viens pasaulei unikāls vir-

ziens – viroterapija ar Rigvir preparātu. Cik tam ir lielas izredzes ielauxties pasaules tirgū, vai to arī neapšaubīs konkurenti?

Varam atgriezties pie mīldronātā. Mūsu pašu kardiologi gadiem ilgi, pēdējos desmit gadus gan ne, joti bieži stāsti ja, ka mīldronāts jau «neko nedara», tas tāds «svētais ūdenstīgš». Sportistiem arī tur nekas neesot. Un tagad to «svēto ūdenstīgu» ar lielu blikšķi aizliedz lietot, jo tas būtiski uzlabojo sportistu sniegumu! Bet kā gan preparāts, kas «nedarbojas», piemēram, Ukrainā ir nokļuvis pārdoto preparātu pirmajā vietā? Es saprotu arī, ka kāds no onkologiem ir ieinteresēts noliegt faktu, ka preparāts ir joti efektīvs melanomas gadījumā un Latvijā melanomas pacientiem ir par brīvu! Līoti nepatikami, ka ir gadījumi, ka ārsti izraksta preparātus, kam Eiropas vadlīnijās ierakstīts, ka nav pierādīta ietekme uz dzīvīzli, bet kas maksā desmitiņu reižu dārgāk nekā tas efektivitāte ir augsta. Jo nav amerikānu un Eiropas vadlīnijās, bet mēs taču strādājam pēc amerikāņu vadlīnijām, vai ne?

Ir iespēja, ka Rigvir varētu ienākt ASV tirgū?

Amerikāņi nupat ir reģistrējuši savu vīrusu, kas gan ir ģenētiski modificēts. Neesmu pārliecināts, ka tas ir kaut cik spējīgs konkurēt ar Rigvir. Starpība ir

tāda, ka amerikānu vīrusu iedarbojas tikai tad, ja varat precīzi to iešpricēt audzējā. Redziet, reģistrācija ASV maksā milzīgu naudu. Taču Rigvir ir liela nākotne, tas ir arī mans jaunais izaicinājums. Šobrīd tas ir aizstāvēts ar patentu un būs aizstāvēts visā pasaulei. Katrā valstī šīs process iet savādāk, ka patents būs.

Vai Rigvir var kļūt par Latvijas preparātu numur viens pasaulei?

Par Latvijas preparātu numur viens kļūs jaunais mīldronātās, ja vien tas tiks pienācīgi attīstīts. Tā ir arī mūsu Organiskās sintēzes institūta izstrādne, un patents tam jau ir. Tā ir jauna molekula, kura būs daudz aktīvāka un, galvenais, atādarīga. Pašlaik galvenais trūkums ir tas, ka peparāts nedarbojas uzreiz, bet ir vajadzīgs desmit dienu kurss, lai redzētu reālu rezultātu.

Vai Eiropas fondu nauda var palīdzēt efektīvu preparātu tapšanā, kurus vēlāk virzīt tirgū?

Eiropas naudu mums tam neviens nedos. No Eiropas naujas pielietojamo pētījumu projekta maksimālais apjoms ir 600 tūkstoši euro. Ko es varu izdarīt ar 600 tūkstošiem zāļu izstrādē?! Nošķaudīties? Un tad lai es vēl «krāmētos» ar Eiropas fondui un valsti tiesībām uz intelektuālo išpašumu?

Sandris Točs, speciālis DB